Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

den 17 december 2020*

”Begäran om förhandsavgörande – Brådskande mål om förhandsavgörande – Polissamarbete och straffrättsligt samarbete – Rambeslut 2002/584/RIF – Europeisk arresteringsorder – Artikel 4a.1 – Överlämnande mellan medlemsstaterna – Villkor för verkställighet – Skäl till att verkställighet får vägras – Undantag – Obligatorisk verkställighet – Utevarodom – Den eftersökta personen avviker – Direktiv (EU) 2016/343 – Artiklarna 8 och 9 – Rätten att närvara vid sin rättegång – Krav som gäller vid utevarodom – Kontroll i samband med överlämnande av den dömda personen”

I mål C-416/20 PPU,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Regionala överdomstolen i Hamburg, Tyskland) genom beslut av den 4 september 2020, som inkom till domstolen den 7 september 2020, i målet angående verkställighet av europeiska arresteringsorder som utfärdats mot

TR

ytterligare deltagare i rättegången:

Generalstaatsanwaltschaft Hamburg,

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M. Vilaras samt domarna N. Piçarra, D. Šváby, S. Rodin (referent) och K. Jürimäe,

generaladvokat: E. Tanchev,

justitiesekreterare: handläggaren M. Krausenböck,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 19 november 2020,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Generalstaatsanwaltschaft Hamburg, genom J. Fröhlich, i egenskap av ombud,

– Tysklands regering, genom J Möller, M. Hellmann och F. Halabi, samtliga i egenskap av ombud,

– Rumäniens regering, genom E. Gane, L.-E. Batagoi och A. Wellman, samtliga i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tyska.

– Polens regering, genom B. Majczyna och J. Sawicka, båda i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom C. Ladenburger, M. Wasmeier och S. Grünheid, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 10 december 2020 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 8 och 9 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden (EUT L 65, 2016, s. 1).

2 Begäran har framställts i ett förfarande för verkställighet i Tyskland av europeiska arresteringsorder som utfärdats den 7 oktober 2019 av Judecătoria Deva (Domstolen i Deva, Rumänien) och den 4 februari 2020 av Tribunalul Hunedoara (Domstolen i Hunedoara, Rumänien) för verkställighet av frihetsberövande straff som TR i sin utevaro dömts till av rumänska domstolar.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Rambeslut 2002/584/RIF

3 I skälen 1, 5-7, 10 och 12 i rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (EGT L 190, 2002, s. 1) i dess lydelse enligt rådets rambeslut 2009/299/RIF av den 26 februari 2009 (EUT L 81, 2009, s. 24) (nedan kallat rambeslut 2002/584) anges följande:

”(1) Enligt slutsatserna från Europeiska rådet i Tammerfors den 15–16 oktober 1999, särskilt punkt 35, bör det formella utlämningsförfarandet avskaffas bland medlemsstaterna när det gäller personer som är på flykt undan rättvisan efter att ha fått sin slutgiltiga dom, och förfaranden för utlämningsärenden påskyndas vad gäller personer som är misstänkta för brott.

…

(5) Målet för unionen att bli ett område med frihet, säkerhet och rättvisa har medfört att behovet av utlämning mellan medlemsstaterna har försvunnit, och att det skall ersättas av ett system för överlämnande mellan rättsliga myndigheter. De nuvarande förfarandena för utlämning är komplicerade och riskerar att ge upphov till förseningar, vilket kan avhjälpas genom införande av ett nytt förenklat system för överlämnande av dömda eller misstänkta personer för verkställighet av domar eller lagföring. De traditionella samarbetsförbindelser mellan medlemsstaterna som hittills varit rådande bör ersättas av ett system med fri rörlighet för straffrättsliga avgöranden, såväl preliminära som slutliga, i ett område med frihet, säkerhet och rättvisa.

(6) Den europeiska arresteringsorder som införs genom detta rambeslut utgör den första konkreta åtgärde[n] på det straffrättsliga området rörande principen om ömsesidigt erkännande, vilken Europeiska rådet har kallat en ’hörnsten’ i det rättsliga samarbetet.

(7) Eftersom målet att ersätta den multilaterala utlämningsordning som bygger på Europeiska utlämningskonventionen av den 13 december 1957 inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och det därför på grund av dess omfattning och verkningar bättre kan uppnås på unionsnivå, kan rådet vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 2 i Fördraget om Europeiska unionen och i artikel 5 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskaperna. I enlighet med proportionalitetsprincipen i den sistnämnda artikeln går detta rambeslut inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.

…

(10) Systemet med en europeisk arresteringsorder vilar på en hög grad av förtroende mellan medlemsstaterna. Tillämpningen av systemet får avbrytas endast om en medlemsstat allvarligt och ihållande åsidosätter de principer som fastställs i artikel 6.1 i Fördraget om Europeiska unionen, vilket fastslagits av rådet med tillämpning av artikel 7.1 i fördraget, och med de följder som avses i punkt 2 i samma artikel.

…

(12) Detta rambeslut respekterar de grundläggande rättigheter och iakttar de principer som erkänns i artikel 6 [EU] och återspeglas i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna …, särskilt kapitel VI i denna …”

4 I artikel 1 i rambeslutet, med rubriken ”Skyldighet att verkställa en europeisk arresteringsorder”, föreskrivs följande:

”1. Den europeiska arresteringsordern är ett rättsligt avgörande, utfärdat av en medlemsstat med syftet att en annan medlemsstat skall gripa och överlämna en eftersökt person för lagföring eller för verkställighet av ett fängelsestraff eller en annan frihetsberövande åtgärd.

2. Medlemsstaterna skall verkställa varje europeisk arresteringsorder i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande samt bestämmelserna i detta rambeslut.

3. Detta rambeslut påverkar inte skyldigheten att respektera de grundläggande rättigheterna och de grundläggande rättsliga principerna i artikel 6 [EU].”

5 I artikel 4a, med rubriken ”Beslut när den berörda personen inte var personligen närvarande vid förhandlingen”, föreskrivs följande:

”1. Den verkställande rättsliga myndigheten får även vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder, utfärdad i syfte att verkställa ett fängelsestraff eller en frihetsberövande åtgärd, efter ett beslut när personen inte var personligen närvarande vid förhandlingen, såvida det inte i den europeiska arresteringsordern anges att personen i enlighet med ytterligare processuella krav i den utfärdande medlemsstatens nationella lagstiftning

a) i god tid
   i) antingen kallats personligen och därigenom underrättades om tid och plats för den förhandling som ledde till avgörandet, eller på annat sätt faktiskt officiellt underrättades om tid och plats för förhandlingen, på ett sådant sätt att man otvetydigt kan slå fast att han eller hon hade kännedom om den planerade förhandlingen,

   och
   ii) underrättades om att ett beslut kunde meddelas även om han eller hon inte var personligen närvarande vid förhandlingen,

eller

b) i vetskap om den planerade förhandlingen hade gett i uppdrag åt ett juridiskt ombud som antingen utsetts av den berörda personen eller av staten att försvara honom eller henne vid förhandlingen och faktiskt försvarades av ombudet vid förhandlingen,

eller

c) efter att ha delgivits beslutet och uttryckligen underrättats om rätten till förnyad prövning eller överklagande och rätten att få delta och få själva sakfrågan prövad på nytt även mot bakgrund av nytt bevismaterial, vilket kan leda till att det ursprungliga beslutet upphävs
   i) uttryckligen förklarade att han eller hon inte bestred beslutet,

      eller
   ii) inte begärde förnyad prövning eller överklagade inom den tillämpliga tidsramen,

   eller

d) inte personligen delgavs beslutet men
   i) utan dröjsmål kommer att personligen delges detta efter överlämnandet och uttryckligen underrättas om rätten till förnyad prövning eller överklagande och rätten att få delta och få själva sakfrågan, inklusive nytt bevismaterial, prövad på nytt, vilket kan leda till att det ursprungliga beslutet upphävs,

      och
   ii) kommer att underrättas om den tidsram inom vilken vederbörande måste begära förnyad prövning eller överklagande enligt den relevanta europeiska arresteringsordern.

2. Om en europeisk arresteringsorder utfärdas i syfte att verkställa ett fängelsestraff eller en frihetsberövande åtgärd enligt villkoren i punkt 1 d och den berörda personen inte dessförinnan mottagit någon officiell information om att det försiggår straffrättsliga förfaranden mot honom eller henne, får denna person när denne informeras om innehållet i den europeiska arresteringsordern, begära att erhålla en kopia av domen innan personen i fråga överlämnas. Omedelbart efter att ha blivit informerad om denna begäran ska den utfärdande myndigheten via den verkställande myndigheten tillhandahålla den eftersökta personen en kopia av domen. Den eftersökta personens begäran får varken försena överlämnandeförfarandet eller beslutet att verkställa den europeiska arresteringsordern. Tillhandahållandet av domen till den berörda personen ska endast ske i informationssyfte; det får varken betraktas som ett formellt delgivande av domen eller påverka tidsfristerna för begäran om förnyad prövning eller överklagande.

3. Om en person överlämnas enligt villkoren i punkt 1 d och denna person har begärt förnyad prövning eller överklagande, ska kvarhållandet av den person som väntar på en sådan förnyad prövning eller överklagande omprövas till dess att dessa förfaranden avslutats i enlighet med lagen i den utfärdande medlemsstaten, antingen regelbundet eller på den berörda personens begäran. En sådan omprövning ska framför allt omfatta möjligheten att uppskjuta eller avbryta kvarhållandet. Den förnyade prövningen eller överklagandet ska inledas inom rimlig tid efter överlämnandet.”

Rambeslut 2009/299

6 Skäl 1 i rådets rambeslut 2009/299/RIF av den 26 februari 2009 om ändring av rambesluten 2002/584/RIF, 2005/214/RIF, 2006/783/RIF, 2008/909/RIF och 2008/947/RIF och om stärkande av medborgarnas processuella rättigheter och främjande av tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på ett avgörande när den berörda personen inte var personligen närvarande vid förhandlingen (EUT L 81, 2009, s. 24) har följande lydelse:

”Den tilltalade personens rätt att personligen närvara vid förhandlingen ingår i rätten till en rättvis rättegång i artikel 6 i konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, enligt Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheternas tolkning. Denna domstol har också förklarat att den tilltalade personens rätt att personligen närvara vid förhandlingarna inte är absolut och att den tilltalade under vissa förhållanden av egen fri vilja, uttryckligen eller underförstått men otvetydigt, kan avsäga sig rätten att vara närvarande.”

Direktiv 2016/343

7 I skälen 33 och 35 i direktiv 2016/343 anges följande:

”(33) Rätten till en rättvis rättegång är en av grundprinciperna i ett demokratiskt samhälle. Rätten för misstänkta och tilltalade att närvara vid rättegången bygger på denna rättighet och bör säkerställas i hela unionen.

…

(35) Misstänktas och tilltalades rätt att vara närvarande vid rättegången är inte absolut. På vissa villkor bör misstänkta och tilltalade uttryckligen eller genom tyst medgivande, men på ett otvetydigt sätt, kunna avstå från denna rätt.”

8 Artikel 8 i direktivet, med rubriken ”Rätt att närvara vid rättegången”, har följande lydelse:

”1. Medlemsstaterna ska se till att misstänkta och tilltalade har rätt att närvara vid sin egen rättegång.

2. Medlemsstaterna får föreskriva att en rättegång som kan leda till ett avgörande om en misstänkts eller tilltalads skuld eller oskuld får hållas i dennes utevaro, om

a) den misstänkte eller tilltalade i rätt tid har underrättats om rättegången och konsekvenserna av utevaro, eller om

b) den misstänkte eller tilltalade, efter att ha blivit underrättad om rättegången, företräds av en försvarare med fullmakt som utsetts av antingen den misstänkte eller tilltalade eller av staten.

3. Ett avgörande som har meddelats i enlighet med punkt 2 får verkställas mot den berörda personen.

4. Om medlemsstaterna tillhandahåller en möjlighet att hålla en rättegång i en misstänkts eller tilltalads utevaro, och det inte är möjligt att uppfylla villkoren i punkt 2 i denna artikel eftersom en misstänkt eller tilltalad trots rimliga ansträngningar inte kunnat hittas, får medlemsstaterna föreskriva att ett avgörande ändå kan meddelas och verkställas. I sådana fall ska medlemsstaterna se till att när misstänkta eller tilltalade informeras om ett avgörande, särskilt när de grips, även informeras om möjligheten att angripa avgörandet och om rätten till en ny rättegång, eller om andra rättsmedel, i enlighet med artikel 9.

5. Denna artikel ska inte påverka tillämpningen av nationella bestämmelser som föreskriver att domaren eller den behöriga domstolen tillfälligt får utvisa en misstänkt eller tilltalad från rättegången när det är nödvändigt i syfte att säkerställa ett korrekt genomförande av det straffrättsliga förfarandet, under förutsättning att rätten till försvar iakttas.

6. Denna artikel ska inte påverka tillämpningen av nationella bestämmelser som föreskriver att förfaranden, eller delar av dessa, får genomföras skriftligen, under förutsättning att detta är förenligt med rätten till en rättvis rättegång.”

9 I artikel 9 i samma direktiv, med rubriken ”Rätt till en ny rättegång”, föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna ska se till att misstänkta eller tilltalade, om dessa inte var närvarande vid sin rättegång och om de villkor som anges i artikel 8.2 inte var uppfyllda, har rätt till en ny rättegång eller annat rättsmedel som medger en ny prövning av sakfrågan, inbegripet prövning av ny bevisning, och som kan leda till att det ursprungliga avgörandet upphävs. I detta avseende ska medlemsstaterna se till att dessa misstänkta och tilltalade har rätt att närvara, att delta på ett effektivt sätt i enlighet med förfaranden enligt nationell rätt och att utöva sin rätt till försvar.”

Tysk rätt

10 I 83 § Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål) av den 23 december 1982 (BGBl. 1982 I, s. 2071), i den lydelse som offentliggjorts den 27 juni 1994 (BGBl. 1994 I, s. 1537), föreskrivs följande:

”(1) Utlämning får inte beviljas när

…

3) den dömda personen, vid en ansökan för verkställighet av ett straff, inte var personligen närvarande vid den förhandling som ledde till domen …

(2) Utlämning är, som ett undantag från punkt 1 led 3, emellertid tillåten när

1. den dömda personen
   a) i god tid
      aa) personligen kallats till den förhandling som lett till domen eller
      bb) på annat sätt officiellt informerats om datum och plats för den förhandling som lett till domen, på ett sådant sätt att det entydigt visats att den dömda personen hade kännedom om den planerade förhandlingen,
   b) informerats om att ett avgörande kunde komma att meddelas även i hans eller hennes utevaro,

2. den dömda personen, med vetskap om att ett förfarande inletts mot honom eller henne, i vilket dennes ombud deltagit, har undvikit en personlig kallelse genom att avvika, eller

3. den dömda personen, med vetskap om den planerade förhandlingen, har uppdragit åt en advokat att försvara honom eller henne vid förhandlingen och verkligen har företrätts av denna advokat under förhandlingen.

…

(4) Utlämning är, som ett undantag från punkt 1 led 3, även tillåten om den dömda personen omedelbart efter överlämnandet till den anmodande medlemsstaten erhåller domen och uttryckligen underrättas om rätten till en ny rättegång eller till överklagande enligt punkt 3 andra meningen samt om de tidsfrister som fastställts för detta.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

11 Det framgår av begäran om förhandsavgörande att den hänskjutande domstolen, Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Regionala överdomstolen i Hamburg, Tyskland), har att pröva två europeiska arresteringsorder som utfärdats av rumänska myndigheter den 7 oktober 2019 respektive den 4 februari 2020. Dessa arresteringsorder avser överlämnande av den rumänske medborgaren TR för verkställighet av frihetsberövande straff som han dömts till i sin utevaro av rumänska domstolar. TR är sedan den 31 mars 2020 frihetsberövad i Hamburg (Tyskland) i avvaktan på överlämnande.

12 Följande domar har meddelats mot TR:

– För det första en lagakraftvunnen utevarodom som meddelats av rumänsk domstol, för tre fall av olaga hot och ett fall av mordbrand. Påföljden fastställdes till ett frihetsberövande straff i sex år och sex månader och fängelse i 1 832 dagar med avdrag för den strafftid som redan avtjänats mellan den 1 januari 2016 och den 14 april 2017 samt 48 ytterligare dagar för brotten utpressning och skadegörelse (återfall i brott).

– För det andra en utevarodom för brotten deltagande i en kriminell organisation, organiserad narkotikahandel, två fall av trafikbrott och misshandel. Påföljden fastställdes till ett frihetsberövande straff på fyra år, varav två år och fyra månader kvarstår, utökade med en återstående strafftid på 1 786 dagar till följd av en annan fällande dom.

13 Det framgår av beslutet om hänskjutande att TR avvek i oktober 2018 för att bege sig till Tyskland i syfte att undandra sig det straffrättsliga förfarande som inletts mot honom i Rumänien och som ledde till de fällande domar som avses i föregående punkt.

14 Till följd av en begäran om upplysningar informerade de rumänska myndigheterna Allmänna åklagarmyndigheten i Hamburg om att den eftersökta personen, med avseende på brottmålsdomar som var föremål för europeiska arresteringsorder av den 7 oktober 2019 och den 4 februari 2020, inte hade kunnat delges kallelse personligen på sin kända bostadsadress i Rumänien. Detta är skälet till att en officiell delgivning, i enlighet med rumänsk rätt, varje gång lämnades på den tilltalades adress, eftersom det i rumänsk rätt föreskrivs att kallelse ska anses ha delgetts vid utgången av en frist på tio dagar.

15 De rumänska myndigheterna tillade att den tilltalade, i de två förfaranden som ledde till nämnda fällande domar, i första instans hade företrätts av advokater som han själv utsett, och att han i andra instans hade företrätts av offentliga försvarare som utsetts av domstol.

16 Det framgår av den europeiska arresteringsorder som utfärdats av Judecătoria Deva (Domstolen i Deva, Rumänien) och av de kompletterande upplysningar som lämnades den 20 maj 2020 att TR, trots att han kände till det förfarande som han var föremål för, varken närvarade vid rättegången i första instans vid nämnda domstol eller i målet om överklagande vid Curtea de Apel Alba Iulia (Appellationsdomstolen i Alba Iulia, Rumänien), men att TR, som hade kännedom om rättegången vid Judecătoria Deva (Domstolen i Deva), hade gett i uppdrag åt en av honom utsedd advokat att företräda honom, vilket advokaten verkligen hade gjort i rättegången i första instans. I målet om överklagande hade TR företrätts av en offentlig försvarare som utsetts av rätten.

17 De rumänska myndigheterna nekade emellertid att gå med på de tyska myndigheternas begäran om garantier för att de aktuella straffrättsliga förfarandena skulle återupptas, eftersom TR vederbörligen kallats till rättegången och brottmålsdomarna således inte kunde blir föremål för förnyad prövning enligt den rumänska straffprocesslagen.

18 Genom beslut av den 28 maj 2020 beviljade den hänskjutande domstolen, i enlighet med tillämplig tysk lagstiftning, överlämnande av TR till Rumänien i enlighet med de europeiska arresteringsorderna av den 7 oktober 2019 och den 4 februari 2020. Den fann att överlämnande av en person för verkställighet av ett straff visserligen i princip inte är tillåtet när personen inte var personligen närvarande vid den förhandling som ledde till domen, men att TR hade undvikit en personlig kallelse av honom i Rumänien genom att avvika till Tyskland. Dessutom kände han väl till förfarandena avseende honom, i vilka han företräddes av en advokat.

19 TR bestridde att utlämning av honom fick ske och motsatte sig den förenklade utlämning som föreskrivs i 41 § lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål.

20 Han har bestritt beslutet av den 28 maj 2020 om utlämning av honom med motiveringen att ett överlämnande av honom till Rumänien är rättsstridigt på grund av att rumänska myndigheter inte har garanterat hans rätt till återupptagande av de aktuella straffrättsliga förfarandena. Enligt TR strider avsaknaden av garanti i det avseendet mot artiklarna 8 och 9 i direktiv 2016/343.

21 Mot denna bakgrund beslutade Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Regionala överdomstolen i Hamburg) att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfråga till EU-domstolen:

”Ska bestämmelserna i direktiv (EU) 2016/343, särskilt artiklarna 8 och 9 i direktivet, vid beslut om utlämning för lagföring av en person som dömts i sin utevaro från en av Europeiska unionens medlemsstater till en annan medlemsstat, tolkas så, att frågan huruvida utlämning är tillåten – i synnerhet i en situation där den dömda personen har avvikit – beror på om den anmodande staten uppfyller de krav som anges i direktivet?”

Förfarandet för brådskande mål

22 Den hänskjutande domstolen har ansökt om att begäran om förhandsavgörande ska handläggas enligt det förfarande för brådskande mål om förhandsavgörande som föreskrivs i artikel 107 i domstolens rättegångsregler.

23 I detta hänseende ska det inledningsvis påpekas att den hänskjutande domstolens fråga avser en tolkning av såväl rambeslut 2002/584 som direktiv 2016/343, vilka omfattas av de områden som avses i avdelning V – om ett område med frihet, säkerhet och rättvisa – i tredje delen av EUF-fördraget. Begäran kan följaktligen handläggas enligt förfarandet för brådskande mål om förhandsavgörande.

24 Vad därefter gäller villkoret att målet ska vara brådskande, ska enligt domstolens praxis den omständigheten beaktas att den berörda personen i det nationella målet för närvarande är frihetsberövad och att frågan om han eller hon ska vara fortsatt frihetsberövad är beroende av utgången i det nationella målet (dom av den 28 november 2019, Spetsializirana prokuratura, C-653/19 PPU, EU:C:2019:1024, punkt 22).

25 I förevarande fall framgår det av handlingarna i målet att målets brådskande art i den mening som avses i artikel 107.2 i rättegångsreglerna följer av de eventuellt allvarliga konsekvenser som ett senkommet beslut skulle kunna få för den person som är föremål för de europeiska arresteringsorder som ska verkställas av den hänskjutande domstolen, bland annat på grund av att vederbörande är frihetsberövad i Hamburg sedan den 31 mars 2020 i avvaktan på verkställighet, och att överlämnandet till Rumänien eller hans frigivning beror på svaret på tolkningsfrågan.

26 Under dessa omständigheter beslutade EU-domstolen (fjärde avdelningen), den 23 september 2020, på grundval av referentens förslag och sedan generaladvokaten hörts, att bifalla den hänskjutande domstolens ansökan om att förevarande begäran om förhandsavgörande ska handläggas enligt förfarandet för brådskande mål om förhandsavgörande.

Prövning av tolkningsfrågan

27 Det ska inledningsvis påpekas att enligt det förfarande för samarbete mellan nationella domstolar och EU-domstolen som införts genom artikel 267 FEUF ankommer det på EU-domstolen att ge den nationella domstolen ett användbart svar, som gör det möjligt för den domstolen att avgöra det mål som den ska pröva. I detta syfte kan EU-domstolen behöva omformulera de frågor som hänskjutits (dom av den 2 april 2020, Ruska Federacija, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, punkt 43 och där angiven rättspraxis).

28 I förevarande fall framgår det av begäran om förhandsavgörande att den hänskjutande domstolen ska ta ställning till om det är möjligt att överlämna TR till de rumänska myndigheterna med stöd av bestämmelserna i 83 § lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål, genom vilka artikel 4a i rambeslut 2002/584 genomförs i tysk rätt.

29 Den hänskjutande domstolen anser att de nödvändiga villkoren för ett sådant överlämnande är uppfyllda. För det första har denna person, med full kännedom om omständigheterna, dragit sig undan de förfaranden i vilka de europeiska arresteringsorder som denna domstol ska verkställa har utfärdats genom att avvika till Tyskland och därigenom undvika att bli delgiven personlig kallelse till rättegången. För det andra har den berörda personen, enligt den hänskjutande domstolen, företrätts i dessa förfaranden, i första instans av en advokat som han själv utsett och i andra instans av en offentlig försvarare som utsetts av domstolen. TR har däremot gjort gällande vid den hänskjutande domstolen att ett överlämnande inte är lagligt med hänsyn till kraven i artiklarna 8 och 9 i direktiv 2016/343, eftersom det inte finns någon garanti för att de straffrättsliga förfarandena mot honom återupptas i Rumänien.

30 Under dessa omständigheter ska den hänskjutande domstolens fråga förstås så, att den avser huruvida artikel 4a i rambeslut 2002/584 ska tolkas så, att den verkställande rättsliga myndigheten - i en situation där den person som omfattas av en europeisk arresteringsorder som utfärdats för verkställighet av ett fängelsestraff eller en frihetsberövande åtgärd har undvikit personlig kallelse till rättegången och, genom att avvika till den verkställande medlemsstaten, inte har närvarat personligen vid rättegången - får vägra att verkställa nämnda arresteringsorder enbart av det skälet att nämnda myndighet inte har getts en försäkran om att rätten till en ny rättegång enligt artiklarna 8 och 9 i direktiv 2016/343 kommer att iakttas om personen överlämnas till den utfärdande medlemsstaten.

31 I detta hänseende ska det erinras om att rambeslut 2002/584, såsom särskilt framgår av artikel 1.1 och 1.2, jämförd med skälen 5 och 7 däri, syftar till att ersätta den multilaterala utlämningsordning som bygger på Europeiska utlämningskonventionen, undertecknad i Paris den 13 december 1957, med ett system för överlämnande mellan rättsliga myndigheter av dömda eller misstänkta personer för verkställighet av domar eller för lagföring, vilket grundar sig på principen om ömsesidigt erkännande (dom av den 29 januari 2013, Radu, C-396/11, EU:C:2013:39, punkt 33, och dom av den 11 mars 2020, SF (Europeisk arresteringsorder – Garanti för återsändande till den verkställande staten), C-314/18, EU:C:2020:191, punkt 37 och där angiven rättspraxis).

32 Rambeslutet syftar således, genom inrättandet av ett nytt, förenklat och effektivare system för överlämnande av personer som har dömts eller misstänks för brott, till att underlätta och påskynda det rättsliga samarbetet för att uppnå målet för unionen att bli ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, på grundval av den höga grad av förtroende som ska finnas mellan medlemsstaterna (dom av

den 26 februari 2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 37, och dom av den 24 september 2020, Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof (Specialitetsbestämmelsen), C-195/20 PPU, EU:C:2020:749, punkt 32 och där angiven rättspraxis).

33 Inom det område som regleras av rambeslut 2002/584 kommer principen om ömsesidigt erkännande – som, vilket särskilt framgår av skäl 6 i rambeslutet, utgör en ”hörnsten” i det straffrättsliga samarbetet – till uttryck i artikel 1.2 i rambeslutet. Där instiftas en regel om att medlemsstaterna är skyldiga att verkställa varje europeisk arresteringsorder i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande och bestämmelserna i rambeslutet. Enligt bestämmelserna i rambeslutet får medlemsstaterna nämligen endast vägra att verkställa en sådan order i de fall då verkställighet enligt artikel 3 ska vägras och i de fall då verkställighet får vägras enligt artiklarna 4 och 4a. Den verkställande rättsliga myndigheten får inte heller uppställa andra villkor för verkställigheten av en europeisk arresteringsorder än dem som anges i artikel 5 i rambeslutet (dom av den 26 februari 2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 38 och där angiven rättspraxis).

34 Det betyder att medan verkställighet av en europeisk arresteringsorder utgör huvudregeln, har möjligheten att vägra verkställighet utformats som ett undantag som ska tolkas strikt (dom av den 25 juli 2018, Minister for Justice and Equality (Brister i domstolssystemet), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 41 och där angiven rättspraxis).

35 Vad i synnerhet angår fallet då en europeisk arresteringsorder avser verkställighet av ett straff som beslutats genom utevarodom, innehöll artikel 5.1 i rambeslut 2002/584, i dess ursprungliga lydelse, en bestämmelse som innebar att den verkställande medlemsstaten i ett sådant fall kunde ställa som villkor för överlämnande av den berörda personen att denna tillförsäkrades en ny rättegång i sin närvaro i den utfärdande medlemsstaten (dom av den 10 augusti 2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punkt 52).

36 Nämnda bestämmelse upphävdes genom rambeslut 2009/299 och ersattes i rambeslut 2002/584 av en ny artikel 4a, som begränsar möjligheterna att vägra verkställighet av en europeisk arresteringsorder genom att på ett precist och enhetligt sätt ange under vilka villkor det inte är möjligt att vägra erkännande och verkställighet av ett avgörande som meddelats efter en rättegång vid vilken den berörda personen inte varit personligen närvarande (dom av den 10 augusti 2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punkt 53 och där angiven rättspraxis).

37 Genom nämnda artikel 4a harmoniserades nämligen villkoren för verkställighet av en europeisk arresteringsorder vid fall av utevarodom. Denna harmonisering återspeglar medlemsstaternas gemensamma uppfattning om räckvidden, enligt unionsrätten, av de processuella rättigheter som tillkommer personer som dömts i sin utevaro och är föremål för en europeisk arresteringsorder (dom av den 26 februari 2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 62).

38 Enligt själva lydelsen i artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584 har den verkställande rättsliga myndigheten en möjlighet att vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder, som utfärdats i syfte att verkställa ett fängelsestraff eller en annan frihetsberövande åtgärd, när den berörda personen inte var personligen närvarande vid den förhandling som ledde till beslutet, såvida det inte i den europeiska arresteringsordern anges att villkoren i leden a–d i nämnda bestämmelse är uppfyllda (dom av den 10 augusti 2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punkt 54 och där angiven rättspraxis).

39 Artikel 4a i rambeslut 2002/584 syftar till att säkerställa en hög skyddsnivå och att ge den verkställande myndigheten möjlighet att överlämna den berörda personen trots att denna inte var personligen närvarande vid den förhandling som ledde till den fällande domen, samtidigt som rätten till försvar iakttas till fullo (dom av den 10 augusti 2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punkt 58).

40 Såsom domstolen redan tidigare har slagit fast har unionslagstiftaren sålunda valt lösningen att uttömmande föreskriva i vilka situationer verkställighet av en europeisk arresteringsorder som utfärdats i syfte att verkställa en utevarodom inte ska anses åsidosätta rätten till försvar (se, för ett liknande resonemang, dom av den 26 februari 2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 44).

41 Härav följer att den verkställande rättsliga myndigheten är skyldig att verkställa en europeisk arresteringsorder, även om den berörda personen inte var personligen närvarande vid den förhandling som ledde till beslutet, när någon av de omständigheter som anges i artikel 4a.1 a, b, c eller d i rambeslut 2002/584 är för handen (dom av den 10 augusti 2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punkt 55).

42 Domstolen har vidare slagit fast att artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584 inte strider mot rätten till ett effektivt rättsmedel och en rättvis rättegång enligt artikel 47 i stadgan om de grundläggande rättigheterna och inte heller mot rätten till försvar enligt artikel 48.2 i denna stadga (se, för ett liknande resonemang, dom av den 26 februari 2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punkterna 53 och 54).

43 När det gäller direktiv 2016/343, som den hänskjutande domstolen har hänvisat till, ska det påpekas att artikel 8.1 i direktivet stadfäster rätten för misstänkta och tilltalade att närvara vid sin rättegång. Enligt punkt 2 i den artikeln får medlemsstaterna emellertid föreskriva att en rättegång som kan leda till ett avgörande om en misstänkts eller tilltalads skuld eller oskuld får hållas i dennes utevaro, förutsatt att villkoren i den punkten är uppfyllda.

44 I artikel 9 i direktivet anges därutöver att medlemsstaterna ska se till att misstänkta eller tilltalade, om dessa inte var närvarande vid sin rättegång och om de villkor som anges i artikel 8.2 inte var uppfyllda, har rätt till en ny rättegång eller annat rättsmedel som medger en ny prövning av sakfrågan, inbegripet prövning av ny bevisning, och som kan leda till att det ursprungliga avgörandet upphävs.

45 Domstolen konstaterar att rambeslut 2002/584 innehåller en specifik bestämmelse, nämligen artikel 4a, som just avser fallet med en europeisk arresteringsorder som utfärdats för verkställighet av ett fängelsestraff eller en frihetsberövande åtgärd avseende en person som inte var personligen närvarande vid förhandlingen som ledde till det beslut genom vilket straffet dömdes ut eller åtgärden vidtogs.

46 I detta sammanhang kan den omständigheten att den utfärdande medlemsstatens nationella lagstiftning eventuellt inte är förenlig med bestämmelserna i direktiv 2016/343 inte utgöra ett skäl för att vägra verkställighet av den europeiska arresteringsordern.

47 Att åberopa bestämmelserna i ett direktiv för att hindra verkställighet av en europeisk arresteringsorder skulle nämligen göra det möjligt att kringgå det system som inrättats genom rambeslut 2002/584, i vilket skälen för att vägra verkställighet uttömmande anges. Detta gäller i än högre grad som direktiv 2016/343 inte innehåller några bestämmelser som är tillämpliga på utfärdande och verkställighet av europeiska arresteringsorder, såsom generaladvokaten har konstaterat i punkterna 62 och 63 i sitt förslag till avgörande.

48 Domstolen har dessutom slagit fast att för det fall att den utfärdande medlemsstaten har instiftat ett system för straffrättslig domstolsprövning i flera instanser, som således kan leda till på varandra följande rättsliga avgöranden, varav åtminstone ett har meddelats i den berörda personens utevaro, ska begreppet ”förhandling som ledde till beslutet”, i den mening som avses i artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584 tolkas så, att det endast avser förfarandet vid den instans som meddelade avgörandet varigenom den berörda personens skuld slutgiltigt fastställdes och vederbörande ådömdes en påföljd, såsom ett frihetsberövande straff, efter en förnyad prövning i sak av såväl de faktiska som de rättsliga omständigheterna i målet (dom av den 10 augusti 2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punkt 98).

49 De villkor i artikel 4a i rambeslut 2002/584 som i förevarande fall har gett upphov till tvivel vilka inte har kunnat skingras genom de svar som getts på domstolens frågor under förhandlingen rör frågan huruvida TR officiellt och faktiskt hade underrättats samt huruvida han hade gett den advokat som utsetts av rumänska domstolar i uppdrag att försvara honom. Enligt de uppgifter som den hänskjutande domstolen har lämnat utfärdades de europeiska arresteringsorder som nämnts i punkt 12 ovan efter två domar i andra instans. Enligt dessa uppgifter var TR inte närvarande vid förhandlingarna i målen om överklagande och företräddes av en offentlig försvarare som utsetts av domstolen. Däremot framgår det av dessa uppgifter att TR, när det gäller åtminstone en av rättegångarna i första instans, hade kännedom om den planerade förhandlingen, hade gett i uppdrag åt ett juridiskt ombud som han själv valt att försvara honom vid förhandlingen och faktiskt försvarades av detta ombud under förhandlingen.

50 Av detta följer att den hänskjutande domstolen, på vilken det ankommer att pröva huruvida villkoren för att eventuellt tillämpa artikel 4a i rambeslut 2002/584 i det mål som den ska avgöra är uppfyllda, först och främst ska fastställa huruvida det är rättegångarna mot TR i första instans eller i andra instans som omfattas av begreppet ”förhandling [som ledde till beslutet]”, i den mening som avses i artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584, såsom det tolkats av EU-domstolen, och därefter pröva huruvida nämnda villkor är uppfyllda med avseende på var och en av dessa rättegångar.

51 För det fall den verkställande rättsliga myndigheten skulle anse att de villkor som anges i artikel 4a.1 a eller b - vilka utgör hinder för möjligheten att vägra verkställighet av en europeisk arresteringsorder - inte är uppfyllda, eftersom det i artikel 4a föreskrivs ett skäl till att verkställighet av en europeisk arresteringsorder får vägras, kan nämnda domstol i vart fall beakta andra omständigheter som gör det möjligt för den att försäkra sig om att överlämnandet av den berörda personen inte innebär ett åsidosättande av dennes rätt till försvar och överlämna vederbörande till den utfärdande medlemsstaten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 maj 2016, Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, punkt 50).

52 Vid en sådan bedömning kan den verkställande rättsliga myndigheten således ta hänsyn till den berörda personens beteende. Det är nämligen i det skedet av överlämnandeförfarandet som det är möjligt att särskilt beakta, bland annat, den omständigheten att den berörda personen har försökt undvika att bli delgiven information (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 maj 2016, Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, punkt 51), eller att denne har försökt undvika all kontakt med de offentliga försvarare som utsetts av rumänska domstolar.

53 På samma sätt kan den verkställande rättsliga myndigheten även beakta den omständigheten, som nämnts i begäran om förhandsavgörande, att TR överklagat avgörandena i första instans, vilket bekräftar att det finns en rättegångsfullmakt som är giltig enligt rumänsk rätt.

54 Om det skulle visa sig att det är förfarandena i första instans och inte överklagandeförfarandena som omfattas av begreppet ”förhandling [som ledde till beslutet]”, i den mening som avses i artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584, framgår det av de uppgifter som sammanfattats i punkt 49 ovan att villkoren i artikel 4a.1 b i rambeslut 2002/584, med förbehåll för den hänskjutande domstolens prövning, förefaller vara uppfyllda med avseende på åtminstone ett beslut som legat till grund för en av de aktuella europeiska arresteringsorderna, vilket skulle innebära att den hänskjutande domstolen inte har möjlighet att, med stöd av artikel 4a b i rambeslut 2002/584, vägra att verkställa denna arresteringsorder.

55 Det ska emellertid påpekas att den omständigheten att det inte är möjligt att åberopa direktiv 2016/343 för att hindra verkställigheten av en europeisk arresteringsorder, utöver de skäl för att vägra verkställighet som föreskrivs i rambeslut 2002/584, inte på något sätt påverkar den utfärdande medlemsstatens absoluta skyldighet att i sin rättsordning iaktta samtliga bestämmelser i unionsrätten, inbegripet direktiv 2016/343. Eftersom fristen för att införliva detta direktiv har löpt ut kan den berörda personen i förekommande fall - om denne överlämnas till den utfärdande medlemsstaten -

vid den medlemsstatens domstolar åberopa de bestämmelser i direktivet som med avseende på sitt innehåll framstår som ovillkorliga och tillräckligt precisa för det fall nämnda medlemsstat har underlåtit att införliva direktivet inom den föreskrivna fristen eller inte har införlivat det på ett korrekt sätt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 februari 2017, British Film Institute, C-592/15, EU:C:2017:117, punkt 13, och dom av den 4 oktober 2018, Link Logistik N&N, C-384/17, EU:C:2018:810, punkt 47).

56 Av det ovan anförda följer att artikel 4a i rambeslut 2002/584 ska tolkas så, att den verkställande rättsliga myndigheten - i en situation där den person som omfattas av en europeisk arresteringsorder som utfärdats för verkställighet av ett fängelsestraff eller en annan frihetsberövande åtgärd har undvikit att bli delgiven personlig kallelse till rättegången och, genom att avvika till den verkställande medlemsstaten, inte har närvarat personligen vid rättegången - inte får vägra att verkställa nämnda arresteringsorder enbart av det skälet att nämnda myndighet inte har getts en försäkran om att rätten till en ny rättegång enligt artiklarna 8 och 9 i direktiv 2016/343 kommer att iakttas om personen överlämnas till den utfärdande medlemsstaten.

Rättegångskostnader

57 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande:

Artikel 4a i rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna, i dess lydelse enligt rådets rambeslut 2009/299/RIF av den 26 februari 2009 ska tolkas så, att den verkställande rättsliga myndigheten - i en situation där den person som omfattas av en europeisk arresteringsorder som utfärdats för verkställighet av ett fängelsestraff eller en annan frihetsberövande åtgärd har undvikit att bli delgiven personlig kallelse till rättegången och, genom att avvika till den verkställande medlemsstaten, inte har närvarat personligen vid rättegången - inte får vägra att verkställa nämnda arresteringsorder enbart av det skälet att nämnda myndighet inte har getts en försäkran om att rätten till en ny rättegång enligt artiklarna 8 och 9 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden kommer att iakttas om personen överlämnas till den utfärdande medlemsstaten.

Underskrifter